

Scenariusz lekcji języka polskiego
opracowany na podstawie podręcznika „Barwy epok. Kultura i literatura” Część 2.
(„Ludzie bezdomni” Stefana Żeromskiego)

Lekcja I

Temat: Judym – chybiony pozytywista, romantyk realizmu, Hamlet dzisiejszy?

Pierwsza lekcja na temat powieści Stefana Żeromskiego ma na celu wzbudzenie zainteresowania zmieniającą się recepcją utworu, stanowi okazję do pomyślenia o etosie inteligenta XIX-wiecznego i współczesnego, sprawdza znajomość powieści i umiejętność argumentowania.

Cele lekcji

Uczeń:

- zna i określa tematykę powieści;
- określa motywy postępowania Judyma i opisuje jego zachowania;
- wypowiada się na temat współczesnego odbioru powieści, porównuje z odbiorem pierwszych czytelników;
- porównuje Judyma z innymi bohaterami, ocenia jego postępowanie;
- wypowiada się na temat etosu współczesnego inteligenta.

Metoda: problemowa, praca z tekstem.

Forma: praca zbiorowa, praca grupowa.

Pojęcia kluczowe: *aluzja literacka, nonkonformizm, autocharakterystyka.*

Pomoce dydaktyczne:

Ludzie bezdomni Stefana Żeromskiego (tekst)

Podręczniki „Barwy epok. Kultura i literatura” s.394–395; „Barwy epok. Nauka o języku” s.190–192.

Tok lekcji

1. Przedstawienie celów lekcji
2. Pierwsze wrażenia po poznaniu powieści:
  - zachwyciła cię czy zirytowała ta powieść? a może znudziła? a może pozostawiła obojętnym?
  - co skłoniło cię do najbardziej emocjonującej refleksji?
  - co sądzisz o odbiorze pierwszych czytelników powieści? (KiL s.394, zad. 1)
3. Zapis tematu lekcji i wyjaśnienie źródła cytatu podanego w temacie(KiL s.394, zad. 2)
4. Przydział zadań po podzieleniu klasy na 4 grupy.

Grupa I	Grupa II	Grupa III	Grupa IV
Przedstawcie sytuację i działania Judyma-pozytywisty. Rozważcie, dlaczego to „chybiony pozytywista”?	Przedstawcie sytuację i działania Judyma-romantyka. Rozważcie, dlaczego to „romantyk realizmu”?	Przedstawcie sytuację i działania Judyma-Hamleta. Co to znaczy „Hamlet dzisiejszy”?	Przedstawcie sytuacje, w których Judym poniósł klęskę. Dlaczego przegrywał?

Czas na wykonanie zadań – 15 minut. Prezentacja wyników pracy powinna trwać po 5 minut dla każdej grupy.

5. Wnioski po prezentacji:
  - Judym to nonkonformista. Do którego z bohaterów powieści pasuje to określenie? (ewentualnie: układamy zdania z tym pojęciem)
  - Jakie dostrzegacie podobieństwa, a jakie różnice w osobowości, postępowaniu oraz ideałach Wokulskiego i Judyma? (KiL s.395, zad. 4)
  - Na ile charakterystyka Judyma jest zarazem autocharakterystyką pisarza? (KiL s.395, zad.2b)
  - Czy Judymowie są dzisiaj potrzebni? Które cechy Judyma zaakceptuje współczesny inteligent? (NoJ s. 190-192)
6. Ocena pracy uczniów.
7. Praca domowa: KiL s. 395, zad 3.
Obejrzyj *Wenus z Milo* (KiL s. 397) i *Biednego rybaka* (KiL s. 398) . Zapisz po trzy sądy wartościujące te dzieła sztuki.

Lekcja II

Temat: Między hedonizmem a altruizmem – *Ludzie bezdomni* Stefana Żeromskiego.

Lekcja pod hasłem korespondencji sztuk oraz pogłębiania umiejętności interpretacyjnych kształtowanych poprzez porównanie własnego odbioru dzieł sztuki z artystycznym opisem Stefana Żeromskiego. Analiza środków artystycznego wyrazu służy utrwaleniu znajomości tropów artystycznych (KiL s.75–82) , rozwijaniu sprawności językowej uczniów, zmysłu estetycznego. W planowaniu działań uczniów wykorzystuję strategię przeżycia i badania.

Cele

Uczeń:

- umiejscawia analizowany fragment w utworze i w sytuacji z życia bohatera;
- czyta wskazany fragment ze zrozumieniem;
- interpretuje analizowane dzieła sztuki na podstawie opisu pisarza;
- wskazuje i interpretuje symbole;
- ocenia postępowanie bohatera, opisuje jego rozterki;
- formułuje wnioski uogólniające.

Metoda: analiza dokumentacyjna.

Pojęcia kluczowe: *środki wyrazu – rzeźba, obraz, literatura; symbol, hedonizm, altruizm, liryzacja prozy*

Forma: praca zbiorowa, praca indywidualna.

Pomoce dydaktyczne:

Fragm. rozdziału *Wenus z Milo* z „Ludzi bezdomnych”

Wizerunek rzeźby *Wenus z Milo* (KiL s. 397) i reprodukcja *Biednego rybaka* P. de Chavanesa (KiL s. 398)

O stylu artystycznym (NoJ s. 75–82) ; *Wyrażamy uczucia* (NoJ s. 142)

Tok lekcji

1. Przedstawienie celów lekcji. Sprawdzenie pracy domowej (sądy wartościujące – indywidualna ocena oglądanych dzieł sztuki)
2. W jakich okolicznościach te same dzieła sztuki oglądał Tomasz Judym?
3. Jakie znaczenie dla Judyma miały poznane w Paryżu dzieła sztuki? (indywidualna praca z fragmentem powieści. Notowanie spostrzeżeń w tabeli):

Cechy Wenus z Milo	Symbolika Wenus	Cechy <i>Ubogiego rybaka</i>	Symbolika <i>rybaka</i>

4. Wskazany uczeń prezentuje po 15 minutach wyniki pracy z tekstem. Uzupełnianie spostrzeżeń na bieżąco Porównanie odczytań z interpretacją J. Paszka (KiL s.397).
5. Analiza środków wyrazu w opisie w powieści i na obrazie P. de Chavannesa. (NoJ s. 75–82); propozycja ciekawej notatki efektów pracy (np. mapa mentalna, schemat, tabela). Który z obrazów (literacki, malarski) bardziej poruszył Twoją wyobraźnię? Dlaczego?
6. Jakie drogi życia stały otworem przed praktykującym w Paryżu doktorem Tomaszem Judymem? Jak można określić te drogi życiowe?
7. **Podanie i zapisanie tematu lekcji.** Ćwiczenia językowe, np. budowanie definicji słownikowych lub dopisywanie wyrazów pochodnych do pojęć *hedonizm* i *altruizm*.
8. Jaką drogę wybrał Tomasz Judym? Jaki symbol w powieści to określa? Odczytajcie opis rozdartej sosny. Nazwijcie uczucia Judyma adekwatne do tej sytuacji. (NoJ s. 142) Dlaczego Judym jest jak *rozdarta sosna*?
9. Praca domowa:
KiL s.398, zad. 10 (pierwsze pytanie)
lub
Zilustruj sytuację Judyma po rozstaniu z Joanną w taki sposób, aby wykorzystać wszystkie symbole interpretowane na dzisiejszej lekcji. Pamiętaj o zastosowaniu sugestywnych środków wyrazu.

Lekcja III

Temat: *Hart sei*¹ – czy tak trzeba?- *Ludzie bezdomni* Stefana Żeromskiego.

Uczniów najbardziej irytuje Judym-rozdarta sosna i krzywda niepotrzebnie wyrządzone Joasi, więc – odwołując się do ich przeżyć – pozwalam pofantazjować na temat zakończenia powieści...

Cele

Uczeń:

- tworzy inne zakończenie powieści;
- ocenia pozytywy i negatywy wybranych wersji postępowania, określa wartości dokonanego wyboru;
- wypowiada się na dany temat, argumentuje swoje stanowisko;
- współpracuje w grupie;
- formułuje uogólniające wnioski;
- wdraża się do poznania dzieł wielkiego pisarza, nazywanego *sercem nienasyconym, pochodnią w mroku, budzicielem sumień*.

¹ Hart sei (niem.) – bądź twardy, nie poddawaj się.

Metoda: problemowa, drzewko decyzyjne.

Forma: praca zbiorowa, praca grupowa.

Pojęcia kluczowe: *pamiętnik, subiektywizm narracji, cele–wartości, heroizm bohatera*

Pomoce dydaktyczne:

Plansze ze schematami drzewka decyzyjnego

Podręcznik „Barwy epok” KiL s.396

Ludzie bezdomni Stefana Żeromskiego (tekst)

Inne utwory pisarza (np. wystawka opowiadań i powieści)

Tok lekcji

1. Zapoznanie z celami lekcji. Zapis tematu lekcji.
2. *Hart sei* – to słowa z omawianej powieści Żeromskiego.
  - Kto, w jakich okolicznościach je stosuje? Jaką formą wypowiedzi posłużył się tutaj pisarz? Jaki to ma wpływ na obraz bohaterki?
  - *Hart sei* – do których bohaterów pasuje ta dewiza życiowa?
3. Jak oceniacie zakończenie powieści? Jak inaczej mogły się potoczyć losy głównych bohaterów?
4. Podzielenie uczniów na 4–5 osobowe grupy. Każda grupa otrzymuje schemat drzewka decyzyjnego, losuje jedną z możliwych wersji zakończeń powieści, np.:
  - Judym zostawia Joasię;
  - Judym zostaje z Joasią i tworzą szczęśliwą rodzinę;
  - Judym zostaje z Joasią, ale nie są szczęśliwi;
  - ... ?

Czas na wypełnianie drzewek –15 minut. Prezentacja wyników pracy – po dalszych 3–5 minutach.
5. Wnioski:
  - Jak oceniasz decyzję Judyma o zostawieniu Joasi? Porównaj swoją ocenę tej decyzji z wypowiedziami krytyków (KiL s. 396, zad.6). Która z analizowanych wersji wydaje ci się najbardziej realna w XXI wieku?
  - *Hart sei* – czy tak trzeba? – dyskusja liderów grup (np. dyskusja punktowana)
6. Przeglądamy wystawkę utworów Stefana Żeromskiego. W jakim innym utworze pisarza znajdziemy potwierdzenie dla dewizy *Hart sei*? (próba znalezienia takich fragmentów)
7. Praca domowa:
Po co nam Stefan Żeromski w XXI wieku?
lub
KiL s. 398, zad. 10b: Co sądzisz o wypowiedzi Andrzeja Wajdy?